

АВ.519

A. Чюонуа

АТОУБА

АГЪХЭЙНШЭКУТЫЖЫРТА
АКУА — 1956

8е. 15.962.5-1

Алтысса Үйонда

АТОУБА

АБ. 519

АЛХЭИНТШЭКУТЫЖЫРТА

Акта - 1956

Алексей Джонуа
ПРИСЯГА
Стихи
(на абхазском языке)

Ажээнграалажуу

ОКТИАБР АМШ

Абар амра гылент, амра,
ахътэы шэахуакуа шытапо.
Адуунен туанс иамоу ажэфэн
акынта адгыл күцо.
Уиала хөххент харт
ашамтаз;
шаргынацээ зырьхашвазгы,
Уи амра нахнамтент
баша хамтас,
уи ауп хайбазырбазгы.
О, сылсадгыл, сызкурбану,
умш дыу пысныцруп.
Сылсадгыл сымш,
изабу, исану.
амфа тбаа уануп.
Умш абас игуазырхаган
иканатцент Октиабр.
Октиабр азы иғылаз
ахакунтра амра
стэла дыу иухалырт!
Ареволиуща ахушцаара
амца
мычдыула дазленин,
Уи сикуэтзаз ажэфэн
амтца
иара иами —
х-Ленин!
Уи нахыс жээнгүашэңхъяран,

наатуаз тә-дунени.
Ари аус ус мариамызт,
ихъантан дағакеиҳа,
Альашә илхыз гугутажъхомызт,
Ленин ианенхенда.
Акомпартия еитахауазма,
нашшент уи зегъренда.
Октиабр амш ақуәнара амш
изылшода аанкылара!
Избоит сыйсадгыл гуакъа анхамфа,
дарбай нацынгылара!
Иахъа ихаренеүйт
ханызыкулъауа
нахәенпүшу амазара.
Ишәтырцоуп ҳара
хаззыкулъауа
ибеноу асоветтә
базара!
Исоциалисттәу ҳа ҳисистема
намоуп уи альжара,
Уи назкыуп
хәымтә атема,
Ханденеүйт ҳарт
өышәала.
Ҳара хразжы-натәен,
ҳа ҳахътәы-мрән
Ҳнапы иакыуп ҳаталатәкъа.
Хтэйла ахакуитреи,
уи ахырьшымрән
Ҳахъчаяүйт бубуалатәкъа.
Ҳнапы ихарк'үеүйт
еиншъарала,
бзна избо ҳадгылара.
Знапы ҳазто гүк-пүсыкала

хангуръюит иңылара.
Ха җажаларкуа
пъхъака сиңеңеуент,
Идуззоуми рылшаракуа.
Амш ҳазгуръю
аус ҳазненеуент,
Ишәтүеит ҳа ҳдаышшаракуа.
Агуакра ағааххьент
хамч агулца,
Нас ҳаанхозма
сиңамхәакуа?
Иахъя имфа ҳакуп
Ленин дүзза,
Уи ауп иреиъү
амфакуа!
Октиабр нахнатаз амба
мғамш
ҳакуп, ҳаҳқыазом.
Ихағсхъоугы акғы ҳамштт,
хамш састас ицом.
Абар уи амш гуазырхаган
нахъаңтоу иччо,
Абар уи амш пъхъакаңаган
стәйлаң нахъкаччо!

АФЫЗА УАХЬ

Саңаумцаң, ағыза,
 сакуитзашит имәзакуан,
 Сгу итатпәкъоу уәрапъхъа
 наартны изфырц.
 Иүцэйзом, иуасхәонт
 саңыпъхамшизакуан,
 Ишыстахыу са сашәа
 цымзара сзаурц.
 Исылша, исылымша —
 сара убри сашъталт,
 Егъысхәароуп уиала
 итқааны сөхакуы.
 Истахыуп убри ақны
 инхарцаз са сыштымта
 Саңыпъхашъом уиала
 ишиларгын схакуы.
 Уиала ағыза,
 судгылан сыйкупъозар,
 Убри ақны скүщракуа
 реыртбаан ишәтүр,
 Уиала лагаламтак
 сара исзықатцозар,
 Хәенпүш ус дыузза
 ишалахухауда дыр!
 Исылша, исылымша —
 сара убри сашъталт,
 Атакъыхыкура намоу
 эбонит изәкароу.

Сгутакы аналага
пъхъяка ишоу, аеаштуа, ӘЛГІЗДІРІЛІК
Наңаххент ашәакуа
аънацарц — ишоуроу.
Иуцзызом, ағыза,
ашәаҳәараң рашиңас
Исымоу аусура ауп,
үи ағоуп сыйжы ахыга.
Иуцзызом, апоезнаң исымоу
сара ңашатас,
Сан ислыртаз
схатсы бызшәа шакуу
агура га!
Издыруент, ажалар
апоет дышрылдыркыло,
Рбызшәала ргуакында иненратә
ашәак изхәэр.
Ажалар рбызшәацъя
акгы назынкылом,
Истахыуп үи сеамаратәны
саргы сшаахәалар!
Исылша, исылымша —
сара убри саштарт,
Иара ахала аезырнагаант
сашәа зенпъшроу.
Дыук сзықамцаргы,
схи мацара саштам,
Скуалкуало схучижьтөи
үи ауп сзығхәароу!

ИХЪЗГЫ БАХХЭАП ИБДАХЫЗАР

Иценуа жәғангу икыдчалоз
 Аиатзәакуа пъхъарылауан,
 Ерцаху навтны ашентәә ихалоз
 Прытк асааннакылауан.
 Уи зегъ рыштыахъ «бзиала» ахәэшәа,
 Тацоушаа ахы-аңы каччент,
 Настыы ипъашыя-пъхатазшәа,
 Аеатзәахт, аеазент.

Ус ахътзы хцәкуа күсенценуа,
 Мрагылара атуанахъ
 Ицэмырцит амра-пъха шеншениуа
 Ерцаху ахра аганахъ.
 Аха амра апъхъа дгылан
 Бган-пъха Тамара,
 Шыыжъза ачениртәкны дтагылан,
 Исых'уа ачен қатара.

Лхцэы шыкыруа, ихъағышшәйлоу,
 Акы илпүрхагахашам,
 Арад-бжъара дахъбжъагылоу,
 Улаңш лыхъзашам.
 Харантэыла азыжъ далоушәа,
 Усоуп лара дшыжәбаяу,
 Ачен-радкуа дыртъилошәа,
 Дызсо ашыршырхәа.

Тамара лыштыахъ ашәа ҳәо,
 Лфызиә ихытт актыста,

Исаилагылт зназы ишанхо:
— Хаңхъа нааз дызусда?!

— Хаңхъа нааз Тамара лакухап,
Абан, дызгуашымтозеи!
Иахъагы дхаңысырц акухап,
Нас ҳара хгу итоузен?!

Җаалтит Нуца, лиапы дәахо,
Лөмбәца раҳъ дынхъағышын.

— Хгу итахыузен. Ҳаант ҳашзахуо, —
Лхәент тыңхак, д-Багагъышын.

— Иахъа убри оуп қаззыкупъаша:
Шәаан, краауп ла лениш! —
Җаалтит ус лхәан Гъагъашьа,
Ирылжъо лбжы ахәа ешш.

— Уа Гъагъашьа, уа Гъагъашьа,
Ус бхәахъон шағантәи,
Иахъагы бмакаруент баша... —
Бжы-хаак гент ааингуантәи.
Ианынальш, лмахуар таркуакуа,
Иәых'уа ачен-еицәара,
Рааигуа даанхъан дрымбазакуа
Бган-ңұха Тамара.

— Сышь, забар, забар Тамара...
Уа, Тамара, бэна бунт!
Шаандза баазаап бымацара,
Бымшәазадакуа акыр бгуабыт.

— Бэна збаша, сыйкухшаша!
Шәара шәтәала, сыйщәшәарызз,

Сымацара, шэара шәхәшье,
Шаанза саит, сзыниарыз!

ДАЙЫСТЫРЫЛ
ЗАБІЛДАРЫЛДЫ

— Мамоу, аха уағы дбыңымкуа
Бшааниуз абнара агутаны,
Дқуацқуацуа, дзымк-зымк'уа
Даабзыцқыар абнауағы, —
Лхәент Назиа иччо лхы-ләс.
— Заку жәдірүаңда, са истылаз,
Ишәгуамхуаант саңашәзархәа,
Амфахуаста сахланылаз,
Сықоуп шыбыстызархәа...
Адыххәа акы сапъхъа иикаңеит,
Ахуы цьюұхархा, ипъизаза,
Изаныскылап-хәа снентаңеит,
Аха иңеит икалаذا...

— Хабжыеит, Җамара, шыбыстымызт
Ибрылаз ашыныжымтанза,
Анаша хабхәар, ибзиңцәамызт,
Изыбтәзах'уен, ианбаңда!
Уи ҳаргы даабеит, ба бгубра,
Бара бышабыста,
Арғыс бзина — аблагубра,
Ихаау зәаңсшәа.
Ихъзгы баххәап, ибтахызар,
Аха уи хугағы итәахыз,
Абзиабара быңрағызаап,
Уиоуп аусағ бызхатыс.

АХСАЛАЛА ӨҮЦ

Ахсаала өүц азгап ианаантых,

Ус лхәент сандыу афны:

— Нанхент, абри ахата тыпъхъ

Иааухуахъан, енъшуп акры.

— Енъшзам, сандыу, иббоума,

Абар, ахсаала өүц ианжо!

Цыпъхтәнағ арт ыкоума,

Абар, амшын-өүц ахъцакурғю!

Абар, аздуккуа ахымфахырца,

Аббаккуа ахъхыу ижсо,

Абар, аарфара ахъахырца,

Уажэы абаҳчаккуа ахъзазо!

Абар, адәзаккуа ишътаз баша,

Аеафра ахърыкуннауа мбатәй,

Ағар, зынхамфаккуа ҭбаахаша,

Иааргент уртқуа риапақны!

— Нан, ахсаала шыкусыкала

Абасқак аеағұсахны?

— Аан, аеағұсахт, — сәән ғышала,

Сыччо сналғағышил сандыу.

Нас динени ла лиапала,

Хзал атзывара ихаҳэтәу

СИРИЯ
ЗОЛОТОЙ ГОД

Акны иккىдымхын ахсаалажэ,
Аңыц надылкылт сандыу.

Дىзажэо уа динеңнالт сабдыгуты:

— Бара, урт аебагы еиңшуп,
Акры бұрых'уашәа ирнугұы,
Икыдх'уа-икыдцауа быреуп.

— Ишъасымдыруен, ари ғышзоуми,
Уахуаңшишь, нұмбазон?!

Цыпъхтәи кыдсхырц азоуми,
Уи ҳа худаҳаль исымгои.

— Иәышзоуп бәзәама, ғыц наанхуама,
Еиңшзами нас ирныу?..

— Еиңшзам, иуахауама,
Еиңшзам, — лхәент сандыу.

— Абар, аздукуа ахымғахырцаз,
Аўба дукуа ахъхыу иусо,
Абар, аарғара ахъахырцаз,
Уажәи абаҳчакуа ахъзазо!

— Дад, нас тыңхижътәи ахсаала
Абасқак асаңжасыну?
Ирылшазазен шыкусыкала
Хара ҳажәлар, згуахутәм дуу!

Абри ахсаала ағызатәжъоуми
Икыдщатоу хара ҳанғыы,
Изасхроу бара, стакуажә боуми,
Аңыц аүп нахтахым ҳаргы!

Абас иңажэо краамта ендгылан,
Сандыун сабдыун еңеңшуша,
Ахсаала ғыц атзы надылан,
Ахсаалажә икыдирхыз реуа.

САРА СХУЦРА

Стэуп, схущуа, тоурыхк салоуп,
Ихағсхьюу аамтак
Са сартынчуам, ун азы сгу кралоуп,
Иззы ари ускак?

Амшын енкуа агу схыгъышлоит,
Абар изакароу,
Уи ажәфанаахътә амра хшылоит,
Уи ауп зегзы сзырбоу.

Амхатыркуа рымфаҳуаста
Агулхәошә абан,
Лагъашаарап уа наңгуаста,
Схущракуа еилашуан.

Амшын енкуа акгы ахарам
Амхатыр ахъцаз,
Аха алаңырз мөә лагъашаарап,
Схущуа са сзыртәаз.

Схущра ыфуа мшын нырцәкә ируент,
Анышәнап шытых,
Мап, ун эхароу сара издыруент,
Ишаҳатуп атоурых.

Амхатыркуа рзы схущракуа
Шәеашымтән агурға,

Избонт рыгагакуа зхытуашэа,
Ацэкурца еимгүхээ.

ЗМР35УЧ0
ЗДЭССОРЮОГД

Үрт риышэнап хаштра рзакузам,
Ирдымруеит рцынынць,
Идээыкуларгь, ишаауа, ианцоз енгьш акудам,
Схуцра шыта усыртынч.

Изхытруушь нас гуакра шэада,
Рхуштааракуа рбартэ?..
Ръсалгыл шырцыло гурфада
Рдыруоушь шыта убарт?..

О, ирдымроуп, ирыхонт рыгъсадгыл,
Рабацэа рыбаф хъжу.
Издымруеит амшын ӯуара рсадкыл,
Нырцэ аёытра ишату.

Издымруеит, хшенибабауда хгурьюо,
Уи замтэ даргын азыгьшуп,
Иэбанзар ажэларкуа зэгъя сихырхуо,
Еитананаанирц наасуп.

АЖЬ-ТААФЫ

Итаауент ажь, хыхъ дыкугылоуп
Уи маҳуки дшаңыз шыбжъаит.
Ахә.акалатқуа тәны итагылоуп,
Инасуа ирхәонт: уа, нар улбаат!

— Бзиа збаша! Мзауч уоума,
Жыкгын уфап зны унатәар.
Ишгуазырхагахаз убоума,
Сынтәа иңалаз, хазратәар!..

Ус ҳәауа акъатраң ду даахо,
Иңих'уан Баз ажымжәекуа,
Нас ашаха цкъя днаха-аахо,
Амтәышә лаништуан таға.

Шыңа дылбааргы үхашъароума,
Хулаанза тила затәык итааит,
Аха уи атла иңыңцаап оума,—
Хулбыеха х-уардыңк изааит.

АӘЫРХУМАРӘҮ

Ирашь шыапышта анышо ензадағ
Дамығ сақтан назынхо,
Ахуда хырхуа, исырба-сырбо,
Аеаресиуашәа икуашо,
Агучама пысала, ағышшәы ғыоухархә,
Алымрә дукуа енлагъсо,
Ашың қыақьюп, акуадыр иаку
Аразныш қунакуа аныпъхо,
Настыы иакутсоу дейбә-қазан,
Аеымбә далиаазшәа данцо,
Ишыхуа арбашыя, икамчы ақьашы,
Иабура кышыя, зөгъ енкүшшәо,
«Чоу» аниҳәа наңда ткущәа,
Ирмацәйсуза ун дыкшио,
Рапъхыа дәениусит, дәүрхұмарағуп,
Аеымфарағ ахъз зго!

КУНТА ХУЧЫ ИПХЫЗ

Кунта хучы дыңсан дтахухуа
 Ауадаң иандыу лишпапаңы,
 Тұхыбжың акуи, икаууа,
 Үйнчран уи ағнататы.

Аха аңза даалтын пүшала
 Ҙааныт Кунта хучы абас:
 — Нандыу, пұхызла избент міңжәфала
 Сұрыны скалозшәа пъсаатлас.

Амра сыйкуччон, енылан,
 Игуазырхагазыз шақа!..
 Ашәа ҳәо апсаатәкүа спылон,
 Бахча дукгы збон тақа!

Сахьцоз сымға лашарала
 Сөзбұзға наркаччон ақы,
 Сцион, сцион, сцион сыхынаала...
 Сандыу, измаанон уензгы?

— Уандыу уара дукурбануп,
 Пұхыз бзина збаша, снан,
 Үйрыуаэтгы уи заманоуп,
 Иузхәуент, — ләрент дааччан.

— Амра, наң апсадгыл акухап,
 Игуакъоу уан ләнгъш узаазо,

Альсаатэ иупылаз уфызцэа ракухап
Уара уенгъш згуахутэы нахъзо

Абаҳча иубоз уи школахап,
Сынтэа уталоит аханатэ,
Умфа зыркааччээ ашэжү акухап,
Урткуа тъхызла иубоит уажэнатэ.

Уандыу дукурбанзахаант,
Тъхыз бзна убент, снан,
Акала уенцахап хэа умшэаант,
Уажэшьта уцэа, — лхэент дааччан.

ААПЬЫН

Аапъын иссириу, идууп улшара,
Угуръюонт уеинкуаپъхо,
Ишәтит абаҳча-тла еихаҳара
Зыңза ипүшзахо.

Икакачит адгымл, апъсабара
Мра-шәахуа рхыччо,
Арха, аәафа, абна, аккара —
Зегъы өыхт еылтырьцьо.

Аапъын иссириу, идууп улшара,
Аапъын зегъ заазо,
Аапъын сымыш, сылашара
Умыщдакын уанцо!

АТАКУАЖӘИ АТАХМАДЕИ

Такуажәык, нас лытхмада
 Ицатәаны ашәштыра,
 Иалаңажәауан гурфада
 Ирбаз Очамчыра:

— Инахәы-аахауа апсы тоушәа,
 Уи ықазамызт ұласа,
 Анышә ажусит, ижахәоушәа,
 Еихнаһоит асаса...

Иубахъоума убри ағыза,
 Уара сыйтахмада?
 Уатәәи уицца иудахызар,
 Иуирбап уматай!

Уи ахызгы сәашәом цъя,
 Секе... секеуатор...
 — «Секеуатор» акум, аха,
 Иахъзуп екскаватор!

Исымбац акы ббахъоушәа, —
 Быгехуауент сәаңхъа, —
 Атахмада иҳаент дыччоушәа,
 — Уи збахъан ба баңхъа!

— Иубахъазар ибзиоуми,
 Нас узырчкоузен?

Уара аус азыруа азэй иоуми,
Мишэн дызлахуартоузей?..

СИРИЯЛЫ

ЗЫГДАРДОЛДО

—Дышъамыхуо, имч дүззоуп,
Деницахом ахаангыы,
Хаамтаң нус хатыр акуп,
Ильлоит ибзабааны!

Абас атакуажәй лытхмаден
Ицатәаны ашәшьыра,
Ишалащәажәауаз гурфада,
Ирбаз Очамчыра,

Агууга ахырга ргуарабжъара
Ибжъалт ахататәәкъя,
Изаза-мазо рыфнаанигуара
Иаагылент убратәәкъя.

— Абар, уара арахыгы иаазаап,
Уахуапъшиш, иароуми!
— Иароуп, ааи, анацъалбент,
Домбенк иакароуми!

— Уара, изаазеи, усс иамоузен,
Ихәа, кыр уаҳахъочма?
— Ишъасмаңац, ба бзыцәшәоузен,
Иаазар митә қалоума?!

Афымща станция хъказдырыгыло
Аус адырурцууми,
Үи ахъаку бзымдыруен,
Дәаб апъшахәәоуми!

Нас ацаажәара иаақутцын,
Игуартарц екскаватор,
Рөйнэрхент агуашә инцүтцын
Атакуажәй атахмаден.

АРФАШ

Арашь-хуа, зъырцәкуа еилахумаруа,
Арашь-хуа эхы цэгъазоу
Аеафызатэнү, имакаруа,
Арфаш дыу лбаакъю,
Ицион еилашькыруа асырхаган,
Абахукуа аеринкъю,
Уафы ихымхуцуа асыръагъан,
Ацэкуртъакуа ńко.
Ицион абас, ицион наанижьтэн,
Хуартараак ńамто,
Аха уи арфаш дыу тылъхижьтэн
Зегы ргу ńатпо,
Сқыта ачамхараа ирылоуп
Аблакуа тыңыцъю!
Мрацас уа.уахынла иғылоуп
Ацъхъкуа каччо!
Уажэ иғналаусент акуаскъя,
Атсаацә ахыыно,
Ахъурзы аршуусент сразнак,
Зында ләек мшытзо.
Уиала илтуантаяусент Мзиа
Аматәа мкъашьзо;
Уиала ажэ рхъонт ибзиан,
Икалом ахш азо;
Уи нарлагоит азлагара,
Ачамхараа ирыхъзо.
Уи алшара дууп, апстазара

Пүшзаны иқазъо.

Аха надыруаз, зөгъ рааста

Ауаф науп кыр зылшо,

Ауаф науп арфашгы амч азъа,

Алахымынца зшо!

СИРИЯ
ЗДВЕЗДЫ ОГНЯ

СЧАМГУР

Счамгур, урахуцкуа хаами,
Ашэа уцысхэонт саргы,
Убжы бзиоуп, убжы хаами,
Ргу уахуаунт зегы.

Аха уазырхэо са соуми,
Уара ухала убжы узыргом,
Саргы сзыршэахэо сразкоуми.
Разкыда ашэакуа зизом!

АТЫНЧРАЗЫ АКУПЬАРЛ

Атынчра зақағы иртахыда,
Атынчраз зақағы күпъағыда!
Тынч анхара, тынч айсашыра,
Тынч аазара, тынч атара,
Тынч уиықуо, тынч ушәажәо,
Тынч үүңхо, умыгужәажәо,
Убри ауп нахъа изызкыу,
Сыжалар акупъара изеу.

Тынч уус ду унахагыло,
Игурбъо амра-шәахуа упъыло,
Тынч унап иану уазхушуа,
Умч наццо, уиаана рәсыцуа,
Тынч ужынуа ашәа ухыфуа,
Угурбъабжъ азауд ифныфуа,
Убри ауп нахъа изызкыу,
Сыжалар акупъара изеу.

Тынч абаҳча дукуа еихоухарц,
Агағара бена шуюуз еитоухәарц,
Тынч уесыхуа тоуған уакутәан,
Уааленфеирц адәду агутан,
Нас «чо» хәа уцқыар ушъхуа арбо,
Ргү қауцартә нақ-ақ үзбо,
Убри ауп нахъа изызкыу,
Сыжалар акупъара изеу.

Тынч уғнатаңы уаннеңиңа,
Гурда умамкуңа, угурызнеңиңа, ОМР357970
Изенгурбъаша, изенлахаша, ЗПБ-20101955
Изырчаша, ргү қазташа
Жәабжык ухәар игунырмыйлои,
Тынч имышәзи, тынч имгылой,
Убри ауп нахъя изызкыу,
Сыжалар акупъара изеу.

Ауади ауади ыбыныбамго,
Ауади шыразы бұзар сибамго,
Итынчза ажаларкуа еншыңаҳарц,
Еилымшәо риашьара бубуахарц,
Адунен зегзы ықузарц тынч,
Иаздырхарц рғашә, рцынц,
Убри ауп нахъя изызкыу,
Сыжалар акупъара изеу.

АЗАУАДАӘ

Шәцах, шәсицах, даек қашәцах,
Анахь, арахь иғъежыгъежуент,
Унах, игах, уфах, улах,
Рхәоушәа уақа аускуа шуент,

Ишуент,
Ишуент,
Ишуент!

Уа кренцыруент афырхацәа,
Иқалоума азәы дентцахар.
Цәка амца акыуп арацәа,
Уи иғәгъхонт акочегар.

Хыхъ абыс, абыс, абыс-хәа
Ркыгу-быжъ гонт аустацәа,
Ахатараашәа рхыфуа акеф-хәа
Идәйлығуент игурбъяцәа.

Рымч еңдыртоит, өышк апъыртоит,
Кралшауент зегзы рмахуар,
Акы енбыртоит, өак еизыргонт,
Зынза угу аздауент иубар,
Абар,
Абар,
Абар!

Цъара ириашо, ирманщэадо,
Алар аадырхонт агуда.
Цъара игуато нахъанаало
Икылнатщэонт апарпантанта,

Зегъы хатырла рускуа рдыруент,
Шьюуки асуп ацыр ацэра.
Шьюуки анахъ акы дырцырцыруент,
Шьюуки итьиркауент абфа.

Алда надгылт, губылра адкыл,
Шьюуки азкыун аихартэара.
Иатахыу қартонт рыпсадгыл,
Иатахыу рчапъонт убра.

Шэцах, шэеницах, даеак қашэнцах,
Анахъ, арахъ игъежъежъусент,
Унах, итгах, уфах, улах,
Рхэоушэа уака аускуа шуент,
Ишуент,
Ишуент,
Ишуент!

ХААМТА АҚУАШАӘ

Диәымрқысент, диәымрқысент уи еразнак,
 Еихтәрзышшәа изара,
 Диәымрқысент уи дұрыны дцауазшәа,
 Мтыңжәфада имацара.
 Диәымрқысент, аха, дыжәбауанда,
 Инашада иббазара...
 Ашыбысты енпүш уа дштыпъент,
 Итыңыцаауда ибла-хаара!
 Нас даакутъежъзан, инапала
 Уи ихаху-енкуатқаара
 Аанреени, диашахутәаза,
 Ишъап-пүнгіца аназара
 Диқутылани цхъя исыненхент,
 Дишацхыртәу мацара,
 Икуашашья, иваашьа, ищаашьа,
 Ирымам лаңш-хъзара.
 Иңсуа кумжә, ихтарпә-ркъакъа,
 Мап, лағыш-ташәарам;
 Икама-бъазъяз, ихазыртра —
 Урткуа зеггы гуазҳаран,
 Ажәлар реагъхъа анапеникъара
 Изықалеит иңшыаран.
 О, куашашьала дыздырит,
 Апъсуаа дхабигъаран!

АКУТЫЖЬ ИАШТАЗ АБГАХУЧЫ

Уахык зны абгахучы,
 Иагарц уи акуты хучы,
 Акутқуа рытраңы,
 Инкылпъш-аакылпъшуа,
 Инкылкур-аакылкуруа,
 Инкылафыф-аакылафуа,
 Аеыргызмалны инеит,
 Аха емпі агент.
 Раңхъя арбаң ду қарқарит,
 Егырт акутқуагы мақарит.
 Нас ишән абгахучы,
 Аанда инкылсын, акут хучы
 Ахъазымгаз агу пъжэо,
 Аңыца ахухуаҳә азы тыкукуо,
 Ишленуаз, ашыацхәа
 Иакынт еимлахдаа.
 Анаашатәжъя шыжымтан,
 Ари збаз еизан,
 — Ишъазааури, нахшьру,
 «Зверинец» ахъ нахтиру,
 Рұан еимдырххент.
 Шыоукы анс рхәент,
 Шыоукы арс рхәент,

Шыоуки рлабакуа дырххент.
Аха нара абгахучы,
Изаарыцхатэны ахы-аёы,
Инарыхуағышын ус ахәнт:
— Сышшәшшүа саргы избаусит,
Аха сшыыхәауент зегбы,
Сиәымшыр амуазар уәизгбы,
Акутцарахь схы рханы,
Акуткуа раангуара сышшәшшы.

АХУЧРА

Зны абаҳчагә өтлак рыбжъара
 Икнахан азахуа,
 Ауаргъала дакутэоул имацара,
 Уажэоупаз ихучра.

Анизхалакъ үыр мидрыжэфала,
 Үссаатэушэа дкаууа,
 Дцырын ажэөян-гуахъ уи дхалап,
 Ахатара агъпаша.

Пүшралагы данаалазашт,
 Иахъзаша згухутэы,
 Убыскан егынгуалашэашт
 Нуаргъала атбы.

Даеазны амзырхайны дтэоуми,
 Иқато агуаргуален,
 Ирныкуо дакутэан дығырц ауми,
 Ибжыгыы иргауент...

Анизхалакъ дтрактористны,
 Адэаэзакуа еңөиресса,
 Асафра аарыхцаа уи драпысны,
 Иезыригап зыиза.

Иара убрыгъ данаалазашт,
 Иахъзаша згухутэы,

Убысқан еғынгуалашәшт,
Игуаргуален атэс.

Дағазныхгы аңангуараे
Ақыала қаңцаусит,
Ма ирүсүа лбаа акуарае
Дшыхумаруа рбаусит.

Анизхалакъ уи дыңцынырны
Аханкуа Қатцауа,
Ма ацха хщасть атэс дырны,
Аүс иуп бубуа.

Иара убрыгъ данаалазашт,
Иахъзаша згухутсы,
Убысқан еғынгуалашәшт
Иқыала хучы атэс.

Сазны дыфуа амра цара
Ахъыкүшүа адәәкны,
Ампым дасусит, ампым асра
Бэна ибонт уажәгъы.

Издыруада зны дандухо,
Вратарс уи джалар,
Ампым асрае уағ димыхую,
Амба агуашэ ихъчар...

Иара убрыгъ данаалазашт,
Иахъзаша згухутсы,
Убысқан еғынгуалашәшт
Ампым-хуч атэс.

Аха макъана ф-тълак рыбжьара,
Икнахан азахуа,
Ауаргъала дакутэоуп имацара, 311050-0
Уажэоупаз ихуцра.

Уа атьша иғасуент, атьша ڪуанда
Ихахуы сикунапъсонт,
Аха дгуръяусент, избандা,
Игуахутэы дахъзонт.

АТОУБА

(Апоема)

1.

Җаға дгылқаे, зы-пъшахәакаे,
Шыҳак ашъапаे,
Иахынъзаз шыакъастаракае
Дыкунхон Бауы.

Бауы икуасқа ирғаша хучы
Аңағышны иқатсан.
Иене авара, аутраеы
Ашеткүа латсан.

Икуасқа апъхъа, амзырхакны
Икугылан ра-дыук,
Иштән уи ара ашъапакны
Икъакъауда хаҳәык.

Бауы инхарта инхарта бинан,
Ашээр қалон уа;
Афадахықа амжәа еилниаан
Ирыкун азахуа.

Ахарданыжь уака иәлоз,
Амахукуа ирхыхухуо,
Уатәи адгыл иишъанаалоз,
Ажымжәакуа уәағъхо!

Аладахықа патыркалын,
Змахутқауа зазоз,
Аштағ ашыңац — уи уархалын,
Пүшала иқашәкәшәоз.

Ағнаштыңақа уахъ тангуаран,
Ашәшь-енкуа ахашьшы,
Исаалыхәэо иғылан амамкуа
Жәйтә баа-дук хытесе.

Абаа анағс, дук бжъямкуа,
Аңытъх хало хыхъ,
Ихшәашәаза, хуашьра амамкуа,
Итыңуент азыхъ.

Азыхъ ахыкуан ашхагуара
Гылоуп, ашыла зто.
Игуазырхагоуп уа альсабара,
Ацха-фың куазо.

Даагылазаргъ аханденра
Бэна ибон Баңы,
Ескынагы иман агуабзера,
Уи азы дмашышың бәзанты.

Итаацә ракузар ф-ғык ықоуп,
Игурбъонт рығаната,
Рынхара-рынтыра ргу азықоуп,
Ильшзоуми ргужутәа.

Баңы иңа Кадыр деңлікъя-енлівүщәза,
Дтаацәароуп абар,

Имөтәцә ыкоуп ижыцә-жыцәза,
Уренгурьыап нубар...

ЗАЙСИЙЛИК
ЗОЛОТОЙ РИБОЛ

Баңы имота хучкуа фыңыз,
Кадыр ипъацаа,
Аихаб — Мышыа, антыб — Мыңыа,
Ашкол итоуп дара.

Үрт альхынраз иоурыштызаап,
Ръесы ршыонт ағны,
Аихабы хъя рахъ дахытзазаап,
Оба рахъ — антыбы.

Кадыр ипъхөйс Таразиа,
Лыхщәенужь кахухуа,
Илзырхәахъент уи абзиа,
Аус лухъент бубуа.

Баңы ипъхантыйс илыхъзуп Шыкса,
Лтыпъхара абыржәоуп,
Данаауптыло улаңш хылк'уа,
Дшубо хышыцбашәоуп...

Арғарацаа лара илыштыоу
Иузрытом губбән,
Агулымцәаххәа ауп ишлыштыоу,
Аха уи мазан...

Лхы атэалшыом макъана ажера
Баңы ипъхэмис Тата,
Ағи-ускуа ирзылуент гуажэра,
Илдүрүент зегъ рыхута.

Бзантык гуамтца қаломызт
Баңы итаацә рөй.
Зхратәы хенбамтоз дубомызт
Уи ағнатаңы.

Баңы иңа Кадыр Бганба
Аферма деңхабуп,
Араху дызхагылоу жәбандал..
Аколихара иштәуп.

Уи афермаң ахәари ажәи
Гуцаракып азы,
Иэтәу ажәларғы ахушен ашәи
Рыгымхарц бзантцы.

Аферма, Кадыр дызхагылоу,
Аңәйыскуа аазаны,
Аколихара ишнатаң, аа, нахъгылоу,
Сың сыйнаа ибжъаны.

Ртәыфакуа ыршан, рхахуда-шәпара
Харакза, оумакуак,
Ртыжәфакуа ылган, измоу аазара,
Домбенкуоуп зынзак.

Араху ртәы идыруент Кадыр,
Бана ибонит наргы,
Ижәбахьюма шәарт азәир
Ирыгны, набааны?..

Дрызәлымхауп, акрыреңтонт,
Ирыгирхом қашәа,
Рытра гүеңтонт, рху тентонт,
Хышәи хынфажәа.

Афөрма хынцаа быжь-фык ыкоуп
Кадыр инапаңы,
Гүк-пұсықала рус назыкоуп
Урт аапътраңы.

Иасмыңықуса икарцоңт ашхана,
Араху дырхәйріци,
Бези ирбонт асыпса қуашқуа,
Убас ахауда, азы...

Урт сыйтағы ашхана икарцаң
Аферма раҳу изцыу,
Уи азыхән реазықартцаң
Срыхиароуп изету.

Итатаңа рыхәсейимаакуа
Кнахауп изахны,
Рыматәзә зтоу раҳатакуа
Гылоуп ихханы.

Рылға фенуент ихаууала,
Баып апъстаңы,
Ала шыргы уахазны буууала,
Ишәом раапътраңы.

Жәоху-мыш рыштых амба икуларц,
Арахугын ишрихутоу,
Ашшыхдаа ирыхеуа ашхана икыдларц
Ауп дара ргу итоу.

2.

Апъхын акун. Амра ценуа
Ипъхон икажжи,

Сыкуабара азахы иненуа
Ана-ара иғон рбжы.

Аусура замтала сихсырьуан,
Рыпсы ршыон шымбжыон,
Ашәшьырағ итаоу ргу дырсырьуам,
Ажәабжықуа рхән.

Бағыы итаацәа цәажәо рхала
Итәан амзырхәәы,
Кадыр дисиғеңдүйшүүн цүшьяала
Ус ихәент Баңы:

— Дад, Кадыр, аколихара аферма
Унапы наныуп,
Уи акы агхар ихенирума?..
Жалар ртэы хымзбыуп.

Абар һүшүала шәкыллонт ашъха,
Араху шәаңцаны,
Шәагъазғеншт Марыху ашта
Мыш өажәа рены...

Ех, Марыху ахра ентихкуа
Сымбенжкытей кыр түеңт,
Иаасгуалашәар уи азыхкую
Уажәгы сгу үшааңт.

Уи шыха беноуп, ишхә зыйдоуп,
Уа арахутгы бъаңтот,
Ахаскын акузар, зыңза ичидоуп,
Шыамхахы ифазонт.

Дад, раку гуартак, иуасхәарызен,
Хлатышра рзула,

Насгы нушу уғызып-ұғызып
Рахатыр бала!

Амашәйр нақ ишәкублаами,
Шәгу шісаныз цъя,
Уажаи нубама, урыштылами
Ашыха аказыбыкуа...

— Аине, с-Кадыр, сукухшандаз,
Даацәажәент Тата,
— Убназ, уан нукурбанхаз,
Убназ, сгуышырта!..

Абас ишцәажәоз, нтыңқантәами,
Исағит ұтыбыжыхык:
— Уаа, Баңы, Баңы уқами?
Уааскьеиншы зынзатәым!

Агуашә диадхылт ұытрак аштахъ
Аеуағ Бытә Каңы.
Уа даатғылт дәмлакуа ашта,
Алъхзы алғыруа иес.

— Сығамкуа, дад сабоуштых'уа,
Иғыненхент Баңы,
Алъсшәа еибырхәент риапкуа еимых'уа,
Рқытантәни Каңгы.

— Уааи дад, утал, иқаутқоуазен?
Үегы апъсамшьари...
Бзиароу, цәгъзароу, уахзаазгазен,
Исоуқаар қамлари?

— Бзиароуп, Баңы, изуасымхәаузен,
Арра ацаражы
Кадыр иңхъонит, изуцыйзаузен, Әббәспірінен
Идәыкүрщонит уатцы...

— Уатцы уқзама, дад, закузен,
Кадыр ихатоу?
Иаргы дыкоуп, уаанираузен,
Иаухәап ишахутоу...

— Снейргы стахыуп, аха ламта сымам,
Сыщак'уент акыр,
Цьюшыт ишпьюоухәоу, са ссасума...
Абри сыйыт Кадыр!

Ашәжү ныжыны ашацахәа
Дцент иеыжәлан нааз.
Агуашә дынталан Бағыы ашшышхәа,
Даант итаацәа ахтәаз.

— Каңы иакузма, иусиңразен.,
Дүгъхъан уәзытуа,
Интахызыз, арахъ дзааумгазен? —
Ус лхәент Тата.

— Иара иауп, анен, уск имазаап,—
Инатекиңит Баңы,
Арахъ, арахъ иупъхъауазаап,
Дад, Кадыр, уатцы...

Атаацәа иенхуалъши-аанхуапъшит,
Енкузыреуа зназы,
Кадыр даағышәрччан ұзаитит
Иртәз ашәжү азы:

— Саб, нахсыпъхъаз сазыхиуми,
Ахаца нимбоуп уи,
Ахатса дызхато ихъичарцоуми
Атэйлең ағысныңри.

— Усоуп, дадхент, сукушахатуп,
Баңы игу ааирбубуент,
— Аха арахъгы ус-дыук уадуп, —
Иажәа зағаҳтәхент.

— Аратән аускуагъ ус инхашам,
Урткуа хъаумыган, саб,
Аправление ақында спашан,
Иазыруп уи ҳасаб...

Абас иеихәан, Қадыр дылан
Аправлениахъ дцент,
Иалащәжәт уа руыс гункылан,
Афермаң таңа ләртпент.

Ауха агулаңра ачча рөйкуло
Баңы ифны ензент,
Уатәзы ашъжымтән рра амфа икуло
Иенгурбъарц инент.

Еикушаны итәан акуаскъа абартаң,
Ихумаруа, иччауа,
Амца еикун аматүртәң,
Ацәымза фиацчаяуа.

Кадыр иани ипъхәси мтәакуа,
Иматәа дрыхыон,
Баңгы дцәражәо дмыщакзакуа
Абас жәабжък ихәон:

«— Дадраа, жэйтэ дыкан уағы-затцык,
Хшара дызмауаз, 04/10/50-0
Ағыны дааниргү илжээс-затцык 04/10/01/0
Лакун уака итээз.

Ихэо-ниуа игу азыниснуа,
Длэйкуи гагатас,
Данаалага икурахь диснуа,
Игу тъшаауда хүчцас.

Хшара дноурц «санцра» дихэауда
Икуущент «курбан»,
Алды изыку преибүеншьауда
Шишьра «тоуба» ихээн.

Ус ишикээз шыкусык аанасхъян
Хшара длоут илжээс,
Иаргы дгурьмент игу чыщхан
Дахьиз хатцарпүс.

Ахучы инэ мышэхара
Дльшзаза изхаауда,
Иани иаби ръстазара
Рхучы ила ишэтуюд.

Ахучы мызкала дгартын агара,
Дныкулт амзырхы,
Дбажэгъяламуа, нас дыхумаруа,
Иблакуа тыгъха...

Ишикээз, уахык зээ криғарцан,
Ддирцээн рхучы,
Иани иаби ркуаскъя абарцан
Инэажэон итээни.

Убыскан ажэланахтэй бубуала
Игсит ачыт-бжыс;
«Утоуба нагза, аб Пахуала,
Дуоузар ахучы!»

Иноумыгзар ихуартахоума,
Анцээ дыу джыаны...
Ачэгъя уакушэарц угуджоума,
Уажээ еилаганы?»...

Мчыбжыхык аатхьан убри аштахь
Итоуба наигзарц,
Адэс-пүшээр, инырэе рыннаштахь,
Аныхээра өнцөнцарц.

Агулацаа уа даарыгхьан,
Хучи-дун сизент,
Аб длыншээрччо, дныжээ-ныгхьан
Цам-дук лжажны ишнуусит.

Игу наанагон аб Пахуала
Уи ажхозшээ шытэ,
Ажээ ихээхъяз тоубала
Уа иненгзээ цышъя...

Аха дырфөтж жэфантэй бубуала
Уахыхыг игахт ажжыс:
«Утоуба нагза, Пахуала,
Дуоузар ахучы!»

— Бара, ишъяаури? — ихэн Пахуала
Игүүрэс дналцааринт,
— Зэгээ иренцэйншишоу шысшьрала
Үскан тоуба зуит.

Аңс назхүчт, арс симшаркынт,
Игужәрәжәо хамтакы,
Зынгъ гүнчыхъала ажәа симаркынчар
Ирзымхасабт акы.

Уахык ус иштәаз рхала
Исафхт аөйтбжы:
«Аб, аб, уңа хучы ноуми
Иреңьюушьоу зегъы.
Ишпьюугушьари, тоубууми,
Инагзатоуп уенизгъы!»

Ани аби хынгурфала
Иныфнахент рыфны,
Ишпәкартсои, шытә рнапала
Дрышьуану рхучы?..

Ирхыргоз ахгара марнамыст,
Игурфон, нас ишпъя...
Аха мапгы рзацәк'умыст
Аб мыжда итоуба.

Мөышан адырфаене, ашара
Аакулент амъырха,
Дынтырәыхан ан лыхшара,
Дылкуабент дрышъха.

Аб игулацәа даарыщълан
Рдэы-пъшзағ ента,
Иказ реихәон, дныхәа-ныщълан,
Днеихагылт ирба.

Ашыацраңы ауархал каршын,
Дыкутәан уа ахучы,

Амра-шешеш аңыпъхъ аршын
Иагузуан иңи.

Ахұчы актый изеилкауамызт,
Дүрбіон, дыччауан,
Икоу-ианыу издыруамызт,
Иаб диғашшуан.

Иан дуазыруа, иан еңтамхәа,
Ергыхәа дырыгрыуа
Адәс дықун, аха ус ахутамхәа
Ленхәон аб дүк'үа.

Абар ун иқама асы цырцыруа,
Иныкуишт инапы,
Нас? Нас нағирхент ажы ианыруа
Ахұчы иқарқы.

Ан ғыншыщәгъя, дбызыбызуа,
Уака днеизқуаңт,
Лыхцәы шлент иқызықызуа,
Уа лхы-ллы ақақит».

Баңы иреихәоз блала ирбазшәа,
Хүчгүй-дугын итәзз
Риәз заарыхзызаант, нашатәкъазшәа,
Уака ирахаяуз.

«— Аха, дадраа, шәзымрғуама, —
Инацитент Баңы,
Иңшәх ақаз абын иқама
Иңнамқазент ажы.

Игу аашысаңын аб разқыда,
Имхуанчо иланта,

Бубуак иакумзар уи згуўрыдаz,
Инаңирхент ента.

СИРИЙСКИЙ
СЛОВАРЬ

Убыскан ажәфанахътән бубуала
Исаёт асыт-бжыбы:
«Утоуба наугзент, Пахуала,
Думаз ухучы!»

Аб дцәышә, шыа илазамкуа,
Зныказ игу итрыст,
Уи аамтаз хүц-енкуа алазамкуа
Инкаңент нағъхъя тсыск,

Атсыс ишыит уақа илкаждыны
Ахучы ицинхурас,
Игулацаагы крыфа-крыжаны
Ицент рығнықа нас».

Изыроуаз рхы-рөы аашааччент,
Баңы иненеңаңышын,
Иаргы икъаса иңзыригент,
Дахарц ататын.

— Баңы, нахтахыуп, уи уалгазар,
Даса жәабжык ухәар,
Макъана аңа уамк'узар. —
Рхент итәз-ағар.

— Мамоу дадраа, салымгазент,
Икоуп уи акры,
Зегыы нағжаны ишәссымхәзент, —
Диалагахт Баңы:

— Урт дырмоузент уаха хшара,
Рұя-затә изхәуан,

Уи иакун риацә, рымра-шара,
Даргын иңиттәауан.

Араху аинцент аб Пахуала,
Альсаса бзна ибон,
Уи иң-затә диваръяло
Ашъхаңа дцалон.

Зны дшэарыцон, ахра дхало,
Ашэарах ишүуан,
Сазны афыца исавахало,
Ашъхартытәа иңүуан.

Нас шыхалбаан дәнышхытуаз
Аныхәара иказшын,
Шытәак ирејыз, хүнхъаа ирықулаз
Үака илкажь ишүуан.

Уи ашыдахъ р-рентләа рагъхъа дгылан,
Иматәа енцахәа,
Уи дазлеиуан, араху иман,
Агафа апъшахәа.

Иңә ддухан тентшрала
Дтыгга изхахъян,
Аха дышлон аб Пахуала,
Асентак'уа икан.

Ус ишықаз агъаауркуа
Рәаархент сибашьуа,
Аб ильсадгыл ахатыркуа
Ирзуа, ишъаеуа.

Аха апъсалгыл ахъчаразы
Ажолар дыгу күпъяуан,

Пахуала ускан араху иманы
Апұстағы дтахәуан.

Агъаауркуа еибашърала
Ишқулаз наҳахъан,
Уи игу ғынажәон бубуала,
Аха илшозз, дажәхъан.

Иара иңа-затқа зоны иқаз,
Диқутүб'уан акыр,
Уи дахымаз, уи дахықаз
Игу шыбыуаз жәдир...

Хулъазык аб дгуарлан
Дыштәз аапътрағы,
Иңа дынкылсит шоук рапхъя дғылан,
Уака апъстағы.

Иңа иңыз бұзар матәала
Еибытан зегыз,
Үрт еицәражәон тәым-бызшәала,
Изенілымкаартә азәгы.

— Усаазгазен? — ихәент Пахуала, —
Синрша изығұхъазаз.
— Исаҳәа шәшпәқоу гуабзейрала,
Ұаб ухатцы ица!

Арт зұында, уғызыза роұма?
Шэтәа, дад, шәылъсы шәшшап.
Харантә шәаауама, нас бәзероума?
Шэтәениң, хыртқык шәнахуап!

Пахуала ичкун уа дахынбаз
Диенгүрвьент акыр,

Пытрак аштахъ фыздаас иңкуаз
Шкулаңааз идырт.

— Саб, ҳаибгоуп ҳарт макъана, —
Җаантит ус аԥа, —
Изхытын аибашыңа, ашана
Ҳақудыршәонт аума...

Ирхымхууза уаа дынрыжыуам,
Иенхсны дыршүеңт,
Раху нрыжыуам, фатэы нрыжыуам,
Ирбоуа ргауеңт.

Хытта ахаңа цеңт нахытны,
Иңент икупъарацы,
Аха ирылшоузен изхытны
Иааз «абууакуа» рөы.

Са снапы дсыркынт сыръылан,
Халысы ито идырхарыц,
Нас сеңасхент рапъхъа сыйлан,
Рахатыргы збарщ...

Аха уи маңара рзымхент,
Срапъырџан шыжы,
Аштәа үсүлакуа ртахымхен,
Иагъаазгент уа уұы.

Саб, уара уда уаҳа измада
Ипъылуу аштәакуа?
Арт реапъхъа мап зк'уада
Ирахтап уара утәкуа...

Настьы иртахыуп игуартарацы
Хамең, ҳабна, ҳзы,

Убри азы ацхыраара рахтарацы
Уи стахыуп саргыз».

Иъа икынте нахаз Пахуала
Ицэымбхент, даршэни,
Нас ус ихэсит игуанаала:
«Ишэтыгъхаант цъахным».

Быжь-фык агъауркуа кырғесицент,
Ицэан ртъсыршарьц,
Акуахъча татакуа рзыштентент,
Дрыкуйкашент ижъарьц.

Лассы ишыталент... Итахэахаа
Ацэа натэнатэйт,
Илашомыэт амза каххаа,
Ажэфангү аахуашынт.

Шыха капъкаапъкгы өнатцауамыэт,
Ацх агуы еионашон,
Арфаш затээлик тынч енкутээмамыэт,
Игункъуа илбаатеен.

Аб Пахуала лзыцрах'уазма,
Дхуцуа; дгуак'уа дтээн,
Игупъжэара изыртэах'уазма,
Игу амца-шора тан.

Дкульсычхаусит, дартынчуама,
Атэымсасциэа ртэы...
Ус атра инчыхны ижама
Иныкуишт инапы.

Ажама цырцыр аёы днаётэхэн,
Акуылацаа азэй

Дненхагылан, ила рыцагъан,
Иңкент икаркы.

Икоу збода, уи гуазтода,
Атых рхатэоуп,
Збжы ззыргода, ақыт зхэода,
Ацэа хьанта итоуп.

Рыхудакуа ѿко азэазэала
Акуылащэа дырхан,
Ирылцуаз шьаза-гуазала
Акуахчакуа ќашшуюан...

Нас икама шикыз ѿшьаала-
Дненхагылт ирә:
— Усыхеинь, дад, — ихәент Пахуала,
Ирә диәапшуша.

Анә игусинтән данааечха,
Акама шибракыз,
Насгы изараө сильхаха
Атәымсасциә шильиз.

« — Слә, уғсадгыл зутиуази?
Уноуп узыхсыркъю...
Хабицара зуыръашшазен,
О, ишбзö ипъсхью?..

Атәымсасциә хрымтцуотуума,
Уацәшәсануума упъсажә?
Жәымтеникуатциә хаутарцуума,
Уа узыхшаз ханижа?

Абас узишыргундахазен,
Узишылен хаџа?

Имфаңгара угуазыръхазен,
Иҳақулаз иоумаха?..

Ахаңа ахъяз узымџазен
Аку҆арахъ уаргы,
Узыңшәзен, иуталазен,
Иухъзен абаапсы?

Абиңара узынагзама,
Аб игу уршит...»
Нас ишимчыз икъент ақама,
Аб ипъ даишит.

Пытраамтак зегъ өымтзакуа
Енхуағышуа итән,
Аха Баңы дмыщакзакуа
Инициатахт даанимхәэн:

— Жәйтә аахысгы ижъакцах'умама,
Ирхәауент уажәгы,
Итәахыуп ҳәа уи аб икама
Цлоу ахапъаты.

Шыкүа, баба, ишысзаабгара
Икнихны сығъхарца,
Ишәзасырхәап ашәак, дадраа,
Нас шәтәххар шәца.

Шыкүа альхарца книхны наалган
Лаб инеклыркынит,
Уи ашәа ацхәо дналаган,
Баңы ибжы аатарит:

Ажәйтә аахысгы амч бубуа аман
Атоуба ауағы изы.

Ауағы ибзінабара иңсадғыл наман,
Уи реиъеншіон зегзы.

ӘМБІЛІК
ЗЫҚСАРІОЛДІ

Уи зхы ақұздоз ауағ тоубала,
Дрыңымзи жәлары,
Ихаңара атәй рхәон ашәала,
Дмыззауа бзантцы.

Аха хъзы-пүша имам жәйтә захысты,
Зыңсадғыл дыу этиниа;
Зыңсадғыл зыңсаҳ'уа аринахысты
Дахъхеңт бубуа».

Архъарца-бжы зны ишыңызуан,
Илақухон тазны,
Иазырхәозгы зны даахуцуан,
Иағашуа апъхышты.

Баңы наңхъа итәз рыла тхаха
Пүшбаала изырфуан,
Ус итәазарғ фаха-хаха
Имыңдо ирычхауан.

Ашә аниңә, ирхъарца диахан
Иныкуитент Баңы:
— Дадраа, анкъа ажәлар гунахан,
Итәзыуз архъарцагы.

Алаку ағы акум, хабдуңа рханы
Атыркуажэ митәс
Иакуиршәахъан дгылахааны
Ирхамыштуа жәлары.

Датеак акум, дад, ишәхәаша,
Арьсаңа сизданы,

Рхатэ ңүсадгыл, рымра-шаша
Урт ахыкууаны,

Рыфны-ргуара надыркаждыуа,
Дрыкубаша абранта,
Имидә-гуудаха, ибба итажьуа,
Иагахъазз закантэ...

Амхаңыр дрылан иенүмкылакуа,
Сабду гушыя Гажэ,
Аха иңсадгыл изымчакуа
Даант ихган уамажә.

Даагушьент рыцхарала,
Ибла ахъто умбо,
Амшиң еикүа ақуарала,
Амшиң-тәа дахуо.

Сабду ихэо исахахъян нас
Шэак аյхъарцаңы,
Сергы сгу арыпъшаауаназ
Искамыштцац уажэгы...

Иңхъарца даахан арахүцкуа
Найрххент Баңы,
Нас ңытрак даанъхъуцаан
Ус нацихъент нарғы:

«Дтээн тахмалак имацара
Амшиң нырцэ, ажыхуаңы,
Ага-пъша асуа ихаху-гүзара,
Ашaa ихэон ихы икуаен:

Абба аангылт, амхаңыр хүхитцуан,
Аха сгу касмыжъгушьент.

Сыръха дыкам, съязато дызхан,
Смотак уахъ дынсыжыгушьент?

Дад, са смота иузхахъоума,
Хъцащакуа урығналазар?
Зинкыр ацымза хзауркхъоума,
Хаштакуа абна рхалазар?

Нас уабакоу, шыхас узмоузен,
Ахаҳа-хышшашэа ухчнызоума?
Атх аңгуақ'уа икууцоузен,
Ажәған еикуа ухызоума?

Ухазыртра афиүцәкә итоузен,
Улашарбага шыанткоума?
Ухээтхә жъакца злоурыщкоузен,
Усимдо ашиатэа уамтоума?

Үкама хыга унапсыргута,
Иңяцьо шәақъ-хүшэ загоума?
Умфаҳуаста Ерцаху афытта
Хұзынкыуа рхыку назнагоума?

Үрт азыхъкуа цкъя унапала
Иентых, уахъ ирымада?!
Хъялъта икунааз амқубала
Акуапеи хтаны уерымада!

О, са смота тәған-шыап мырзган
Уа уқаз, уаҳцыхутәйлами,
Иubarгузен, Амшын еикуа ургам,
Альсынтыла утәйлами.»

Алхъарца-бжы зини иштытцуан,
Илакухон сезни,

Ашээ анихээ, ирхэвэрца днахан,
Чаантит ус Баы:

— Альсны шыагыртас иканицарц акун
Атыркуа дзыштыз.
Аха ръсадгыл пату рзакун
Альсацаа ицьбараз...

Анхыраара картон аурисцээ,
Рымч аздырхаян.
Агураа ухээ, акахетцээ
Дгылара ду руан;

Ръсадгыл рыхьчент альсуаа шала,
Рађа цэгъя дрыщьент.
Ус ареволиуциа абзоурала
Ахакүнтра жалент.

Агурмачга аамда хьшэешээ
Уи нахыс имфаст,
Дадраа, нахья альхъарца ашээ
Датеакыуп зынџас.

Иахья хара ихабаргузен,
Хабицьара тбаауп,
Иахья хразжы ашээ замхэарызен,
Хабзазара хаауп!

Баы ара даакутцын иажээ,
Альхъарца амирхнан,
Инацихэент длых-чыхъза ашээ,
Ибжын иназирхан:

« — Аамта ёамоуп ха хзенгурвъо,
Пхъяка хазгауд,

Игуазырхаган ххы хазырхуо,
Ханыштәаэтәыз жалара!

Шәненбац, шәненбац,
Апъсадгымл апъацәа,
Шәненбац, шәненбац
Анаанрахь шәгурбъатәа!..

Ха ханхара, ха хлатцара
Зырбеназ нахъя,
Ххата хауми, измоу аазара,
Измыхъуа енцахара...

Шәненбац, шәненбац
Апъсадгымл апъацәа!
Шәненбац, шәненбац
Анаанрахь шәгурбъатәа.»

Абрى ашәа зегы ирдыруан,
Инаңдырыбыт убра:
«Шәненбац, шәненбац
Апъсадгымл апъацәа...»

Рыжкы синаалон, рыжкы халон,
Уа зразкы ашәа зһәоз,
Алхъарца абжын рыбжын еилалон,
Игурбъо атх згоз.

— Уара ачкунцәа ацәа накызар...
Уақун уажашты.
Здыруада ацара ртахызар? —
Даацәажәент Тата.

— Ацәа бхәама, бара хагажә,
Дасалытрак хтәэз.

Бара боуп ҳәә сымкоуп, стакуажә,
Аңаара згуапъхаз?!

Сантагылаз абарт шәыкура,
Смыцәргы мчыбжымк
Иснығышуамызт... Сым сымдәыкулар,
Исыхъзомызт үстәзык.

Абас краамта енбаргурбъон
Баңы ифната ағар,
Кадыр имфа игу аздухон,
Дызқулоз наашар.

Пұытрак аштыахъ агулацәагы
Рыңанықакуа иицент.
Ерицаху ашъха ифавтцытыны
Еитәацъаагы аакуенцент.

Амза ихалоз асырпъагъан
Аетәа ацэыпъхашъон,
Итынчран, атых гуазырхаган,
Тынч зегъ рыпъсы ршыон.

3.

Адырфаены акун, шылжымтанза
Иңыхт Баңы итаацаа,
Амба дыкүлон Кадыр Бланба..
Фынъа уи ипъацәа.

Аемы изаарган, енекхынталан,
Иркуадырит уа.
Нас хучи-дуи зегъ инейдтәалан,
Үрт ирфент шылжыхъя.

Кадыр дәйкүлент, уи днаскъазго
Ргулацәа жәпафуп,

Мышъя науп ачамадан назго,
Мыңъя аеаўра икүүт.

— Амаръя Кадыр иуасхәарызен,
Хъаас хара ҳкоумцаант,
Хәғны ҳакоуп, ихабаргүзен,
Үара хымзб умгаант!

Дад, айсадгыл ан итәзыоуп,
Ан лениш ибатәуп,
Айсадгылаң ажәғанғы хызоуп,
Айсадгыл ду хъчатоуп!

Хайсадгыл ауп ҳалашара,
Иуасхәарызен, уца,
Иумырғашыан ҳабиъара...
Днышамырхан шыт. —

Абас иҳән уа даагылент
Ргуашә нытц Бағы...
Татагъя Кадыр дгудылкылент
Иргъажыуа лиапы:

— Снан, Кадыр, сукухшоуми,
Ушебигоу иңсыша уан,
Арра изупхъя хужъарцоуми,
Хъаас хара ҳкоумцаан...

Лыпхә-гүпхала ихынхэыша,
Срыщами, нан,
Усгы иудыруент ашәкү афыша,
Агурға ҳаумырган... —

Ан хахушла лылабжышкуа
Нхаддымлент абра,

Аха иғылаз ахәса қүшкуа
Лгу аадырбұуент лара.

— Умға хирхаант, амға узқулаз! —
Агулацәа жәпағы
Җаартит уака тынч иғылаз,
Имых'уа инапы.

Кадыр иңхәйс Таразна
Дылан деңдабууза,
Аха илнишшумама абзина,
Лгу иңсызысуа...

Мышъен Мыңын дыргудрыбұуалан
Дгудыркылент раб,
Кадыр дұышшөрүчон, игу енкухеалан,
Дгурғомызд, о, мап!..

Ус дыненжелент, иңашашо
Иғылаз уи иеенкуа.
«Бзела! Абзераң сибабаша!» —
Уиакухент, дцент дкаууа.

4.

Баңы иңацәа сищарада
Рылда нарыгзаян,
Ағыны зыхынчоз Тата лыда,
Махуәала аус руан.

Баңгы дағуп аханденра,
Дықам тынч дызтәо,
Дрылагылан аханденцәа
Абар амхы дахьто.

Атаага-шәа рхыфуа Бзанаа,
Арыкүрең драшәонт,
Азнашәуп изтөу макъана,
Абъаза кашәкашәонт.

Баңы итаци Таразиа
Ататын дазкыуп,
Пұхыгымлара змоу рсна
Аханда даныуп.

Кадыр нахәшьи Бган-пъха Шыкуа
Уи ақанч лаазонит,
Нап ридкылан, акы мишикуа,
Ирыхутоу ғалпонт.

Азенпъышынхара гуазырхагоуп,
Анхамфа пъхъяқа ицонит,
Аускуа шуент, аускуа нагоуп,
Бзана акыта ғионит.

Зегы рускуа ирыманшәалоуп,
Идыръашшоума рхы,
Ишинарыгゾ хъзла-пъшалоуп,
Ихенбато рхәзаты.

Шыукуы аматәаху еидыргалонит,
Рмахуәакуа пъхъартә,
Шыукуы ахыбракуа дыргылонит,
Ркыгу-быжъ гонт нырцэ-аарца.

Шыукуы идыртбаауент амфа,
Рбаҳакуа мғаницо,
Даеа шыукуы ихыртюйт ацха
Азы-цәкурца ицо.

Уа минутк баша итәада,
Раамта цом шакум,
Ашхатцаа рыбригада
Еңзахара зкум:

— Уаха-саха, уаха-саха,—
Рыштыбыжь гаусент,
— Гаха, ашаха ұытқ унаха,
Атбаара хшәузент!..

Ашамети ағылымзи
Бахала силарғынт,
Шыуқ арыхиара изөымзи,
Уаха итарыжъ фынте.

Аус еңзыруеит аишыцаа ахырлъар,
Иамоуп рус ҳатыр,
Рус ду ағхәара нахдырлъар,
Шыхымзблоу дыр.

Ахаһаира, ахаһаира,
Ҳаны аус руент,
Аиаһаира ғронт, аиаһаира, аиаһаира,
Русаз икупъаусент;

Уаха-саха, уаха-саха,—
Рыштыбыжь гаусент,
— Гаха, ашаха уажәшты унаха,
Ашьапы хрыбууусент!..

Абас ишусент уахыпщлакгыы,
Альстазазара убра,
Бзана акытәө ифесилакгыы
Игу азхаусент нара.

Баңы имотацрагъ тәах'уазма,
Раб арра данца,
Ран ләзәтәи нахыңаҳ'уазма,
Игуръяхухент зында.

Зны амөи ааргон енвагъежьуа,
Җазных ажәкуа аарцион,
Җазны азыжъ ахъенлагъежьуа,
Иненин аеы ркуабон.

Иалахумаруан зны рласба,
Рла шыапыш нахшаз,
Краңарцауан бзиа иба,
Иахъзыртсан Тараз.

Ун ашәарыцашъа адыртарцаз,
Абнахъгын иргалон,
Уа ағыгшәйгқуа ирыштартарцаз
«Пүсика» хәа ихәхәлан.

Зны итдиркъон абнацгүбра,
Җазны абгахучы,
Аха ибашахон ргубра,
Ирыцәцауан зегъы.

Даеазныхты урт сидтәлан
Иңбъхаяуан ашәкү,
Изылъхаяуазгы рхы италон,
Ибзиан ргурткүл.

Баңы имотацәи хүчкүа рила
Зака игу азхауаз,
Закантә дрылатәан уахыла
Жәабжъ ун ихәхъяз!

5.

СИРИЯЛЫ

Ар хута гылан зы-дук ахыкуан
Ирцонт урт аныкуаша,
Өңүп нааргаз роуп сиҳарак икоу,
Абан аңышра рөмкүлаша.

Итбаа-тыңәза рыжооахыркуа,
Итықаңшыаза рзамфакуа,
Игуазырхагоуп убла хырк'уа,
Иуағсуам аңшәза уамхәакуа.

Арирахъка шыукуы сидтәлан
Итқааны иртөйт абызаркуа,
Зың сибыртоит рнапала,
Идыргөжьиент ақы абркуа.

Шыукуы аңуп аполитцара,
Афицер ирзапхъяуа,
Гүлғык идирибонт ахсаала,
Икнаханы рәаңхъя уа.

Уа дрылатэоуп Қадыр Бганба,
Иахауа гункылауа,
Зегъ ринтерес имоуп, избанды,
Идыруеит ңұхья ишиңылауа.

Уа ениикаауеит ҳаңсадгым
Ишамоу аңхъагылара,
Ишдыркааччауа жалар губылра адқыл,
Ишрыкүм урт ааңгылара.

— Ҳа ҳаңсадгым бубуоуп зегърыла,
Намоуп ираңағны аешьцә,

Ирыхъяуент уи блатарыла
Асоветтә тыла аибашьцәа.

Убри азықсан ихаутоуми
Ирызхархарц ҳдырракуа,
Убри азықсан ханцылоуми,
Иңионт ханбадырракуа. —

Абас дцәажәен авзод ағапъхъа,
Урт рлентенант,
Аполитцара данырзағъхъа
Исаиз аангунта, харант.

Ирабжынгент ишазықұлаша
Адырра ихаракыу,
Абъаркуа ртәы шырталаша,
Плеишәа шрыбууатәыу.

Асолдатцәагы азәлымхан
Инхәоз реихабы,
Акы афшөомыст урт рлымха,
Изырғуан зегмы.

Уи ашытакъ ыртсы ршыауан ытрак,
Ихауан аттын,
Нас налагон ёеибытарак,
Ахысыртакъ цатын...

Уака ахысшыа ртсон, ацәкъара
Кыдца адәы аханза,
Аба исахъа агуатаңара
Кылышәэрц зыңда.

Абар ҳсолдат Калыр Бгандба,
Иханршалент ашәакъ,
Ианизыкарца акоманда,
Ихыс-быжь гент «агуакъ».

Аңақъара икыдыз ахакумачара
Нкылиблаант убра,
Дшәарыцо даныкуз акатәара
Лаңгуалашәнт нара.

Дырфегъ уи инакурщакны
Аңақъара дназыпъшын,
Дкылпъшуа игу акукзаны
Дхысит даса-пъшыните.

Ибла таркуа ма дыржьюума,
Игүкзә итшүххаусент,
Игугы атыпъ иңгылоума,
Агурбъара изааусент.

Ихы быруазма уи мамзаргы,
Иакушәент зегъ агута.
— Ахуацхыз игент уи — рхаргы
Пұхашъароума шыта!..

Кадыри иңиззәен реилатәара
Цыршәа ибубуахент,
Еицуп, еилоуп ес-мышишара,
Үрт еишицәахахъент.

Аха шысукы апъстазараң,
Иапъуп ус уеизгы,
Еибаңшаусент аиғызараң
Рқазшыакуагы акны.

СИМБОЛЫ
ЗОДИАКИ

Убырткуа гула, шьала, дала,
Еилатсауп рыпскуа.
Мышкы сибамбаргы хатала
Тынч згу мтэауа.

Убас фызас Кадыр димоуп
Аурис чкун Андрен,
Соловиов хэа уи жаласты имоуп,
Еилоуп ойси рказшыен.

Дрымоуп дзеа фызак, гуразк,
Минослан хэа Аршак,
Аррағоуп нахъенбадыргэгь,
Дрышыцлыт уи зынзак.

Азэы роуп, акоуп рыцэгъя-рыбзина,
Енфызшауа эшатса,
Абас икоуп афызцэа рсна
Идуззоми зынза...

Үрт риешьара, бзантц быцра акум,
Уи ёрыгъышыгамхеи,
Узахцражеашам, мал ишакум,
Альашэ Җанамтахъеи!

Ртаацэа ракъ ашэжкууа анырыфуа
Иацуми рнатрет,
Үрт риешьара ашэа синьреуа
Абра ҳаргыз нахдэаусит.

Лаңгуоуп Кадыр ианидикыла
Ар рөм атоуба,
Лаңгуоуп ифызцэа рәсапъхъа дгыла
Ажээ аничи уа.

Тоуба ихәент ишихъчалаша
Иңсадгыл дыу — наң,
Иатаххарғы ихы шакуицаша
Ихәент, игу ғыруан.

Игуалашәент тоуба аниуаз
Баңы наҗәабжы атәү,
Альсадгыл ахъаратқыс сибыйз
Сак шықам ауағ изы.

6.

Прхнын. Месшан. Ашамтазы
Ханаңыз аңшшара,
Аба джакулт убри аамтазы
Мраңашәарапхтәи маза.

Афашисттә Германия ашамтаз
Ххәа еиленгент, дыдмаңыст.
Акуцьма еңғыш дкулт, избандаз,
Итахын аибашьра афашист.

Акуылағ нарбан нас инхушшадыз,
Хамра атығ аиркырцу?
Хапъсадгыл ду хан, хгу наңыз,
Итәнтәыхны иқаңтарцу?

Мап, хапъсадгыл гылт гублыла,
Ендгылт ҳажаларкуа зегын,
Тоуба рхөон икупъарц мың-дула,
Тоуба рхөон ирыхъчарцы.

Бзана ақытан аръяр трысны
Аены иңент икупъараңы,

Кадыр заа дцахъан усгы,
Ишәкү роут афын жәэцы.

Абар аколихара «Алашара» аферма
Ибарц дықугылент Баңы,
Араху ртәи идыруан тәсила,
Хлапъшра рыгхашам ун иңе.

Иғызцаа ықоуп шырыаара изтө,
Уа ахьшыцаа азәйрәм,
Араху ргуархра симыздо,
Ихенбатдо зәзатэы.

Зны ахәари ажән еңдарцоит,
Зны еңцырцоит хаз-хазы,
Зны еизырцоит, рхара икарцоит,
Сазны илдиржәуент азы.

Ртра дрыцъоит, рху тартцоит,
Иқоуп уа рааңттраңы,
Зны ахуша хырх'үеит, зны ашә еиларцоит,
Иагымхент ахш-хыртэы.

Абар ашъха икыдлент, ашъха,
Икарцоит ооит-хәа ршъамака,
Баңы рагъхъа дғылоуп игу рашъха,
Ишъамхы ихауа һұхъака.

Имотацәагы хумаруа, еивасуа,
Ищуп, игонт ун дахъцо,
Урт енбаргурбъю, атрышә насуа,
Абан нахъғенуа игурбъатәо.

Баңы ишхъарца иматзартра
Илахәоуп ирыхианы,
Хулар нахъатәо альмхъараे
Инирәонт зегыры гуруданы.

Абан иззаангугаут акатзара,
Ишхылт рымчыбжы аене;
Ихәүент уа ахаскын натзарае,
Ифарца зраху сибгани.

Арғаш нырцәка ахәр гылоуп,
Иңирцируа, рху еилбзауа,
Аарцәка еңпхәа ртып ду гылоуп,
Ажәхъакуа зәяңә рзы иңауа.

Ахш рхьонт уа куабыштыла,
Ашьхашә ыкуп ашәымкыат,
Ргу тәүп зегы хүчла-дула,
Уақа ирыгым баракыат.

Араху гуарлонт хулъазыла,
Баңы игуенңауент зегъ шазз,
Идүрөнт наразнак лағышыла,
Крылахазар хара нахъцаз,

Ахъышәа рускуа ианрылгалакъ
(Иңалома рускуа еилажь?
Үаха итәен акранырфалакъ,
Рхуштаара-амца ақыдкуа сиңажь.

Баңы иреңдөн ажәабжыкуа,
Жәйтәи ҹатәи дзыниахъаз.
Харантә наафуан арғаш-бжыкуа,
Аңақъа нахътәеауаз.

Ахъшыңа иказ-иниз рдыруан,
Ишыхарамыз рбон афронт,
Харантә абзарбзан тургуроан,
Аха имшәакуа, ргу дрыбууон.

Уахык иштәаз, амза леихъан,
Бжыңдэгъакуак зафт дылрацас,
Хараңа амџабз куенченуан,
Имаңысузан заңынцас.

— Хабду, зыбжы гоу закүзен? —
Баңы имотаңа изпааусент.
— Баша дылроуп, дад налашәхүзен? —
Ргу ирыбууарц атак қантцент.

Аха, абар, ихараңамкуа
Үафы ишиимбаң ала шит,
Зыңказ тыничра рымазамкуа
Итәз арахүгы азилаффит.

Ахъшыңа араху шырхаз гуартан,
Рқьала иныптыңт икъяуа;
Хараббъара идэйкулаз пъхъарцан,
Атың азаангуга еизырцент уа.

Аха ала-шбжъ еихсыңуазма,
Иашан уи митэык абент.
Ахъшыңа ртыңт зтынчхауазма,
Ала ахъшыз пытфык наскъент.

Инаңшызар абан иахъааниуа,
Шыоук наңышы-ааңшуда гагатлас,
Рхунгакуа ааигуахон иссаанира,
Үрт ракун ала зенишуз.

— Еи, шэарбанкуу, шэсасылоума,
Хашка нааниуа тых агуазы, ЗАРДОЗЫ
Насгы шэашира бзиара назхэоуылъ ЗАРДОЗЫ
Ус ибжы иргент Баңы.

Аха арт ауаа атак мхэакуа,
Исаануаз рафтоматкуа кны,
Иненцээжээт рыбжы тымгакуа
Тым бышэала рхы сиёакны.

Иаразнакы урт рөказшала
Иштэймуааз Баңы идырт,
Ифашибомыз нас раанишьала,
Иаьшыхуцэн алемс ир...

Алемс Ѣшыхуцэа, тэара ڄамцакуа,
Атыпъ акуша-мыкуша еимдент,
Нас акъалахъ наант имцакуа,
Фыңъа адэахъ ڄарулра руент.

Акъалаө наастаант ихы-ицыхуа,
Дызустыз, дызөыз Баңы,
Дзакумилатыз, иажэа иөх'уа,
Къаадк ианицауан руазэы.

Иаэцаант агахъ амфа ахъкылгоу,
Айсныңа шака бжьюу,
Асовет ры ахъыкоу, урт ахъылоу
Аненрта-аанирта зеинъшроу.

Урткуа зегын ртак рхозар,
Дара аьшыхуцэа агура грартсы,
Агахъгы амфакуа длырбозар,
Ирархэент лыгъха шроуа атэы.

Баңы иңызңеи нарен гылоуп,
Ирхәо рзымдыруа ишанхо, Ахучкуагты шәнә сиватылоуп
Рабду ихуапъшуа ишәо.

Баңы дыражасын: «Хахьчонт, ииашоуп,
Нас ҳазустауу шәа шәазааин?
Ишахәаз атак шәоурц? Башоуп,
Атаказ шымгуұын ахаан!

Ха ҳазустаоу шәазааузен?
Хағышәймааецоуп, хәкоуп ҳафны.
Шәа шээзыштыуузен, шээзыргуак'узен.
Шәабұар енцарпала икны.

Шәара шәқынтын лыпъха хаурц
Агахъ амба шәхарбарцу?
Мап, изалшом атак шәоурц.
Даушлагы хшәйришарцу?..

Мап, изалшом ха ҳзыцәшәаша
Ахышыңа ара акгы аабом,
Ха хчархәафы хшықамлаша
Шээзымдырzon, нас агура жәгом?..

Шыкулан шәбацауен ҳтәйлахъ?
Шәбацион, апъхамшыакуа шәарт?
Ауағ ишьала ижъактоуп шәйлахъ,
Ишәнызбоит ахшыбағ, абар.

Ха ҳапсадгыл бзантык хымзъ амгац,
Ҳапсадгыл ахаташәа ҳәоуп,
Либашырағ бзантык уи цхамшыац,
Уажәакузаң зыңдак ибуұуазоуп!

Хашхакуа шэрыхытшам мариала,
Хашхакуа гуашеуп шэашэзы,
Хшатара һарцашам тариалаа,
Шэыхшыбағ ара иңиттарцы.

Шэабаңи хамра шэиркъатари,
Хәзірдашэтэрыфцоума шэгу иңиу?
Иалшом хаххыръар шэиршатари,
Иалшом, иабыкуу шэхы ахъхоу?»

Алемсаа айышхүчээ ргу еилашыекин,
Изыроуан рылакуа шакъю,
Урт иреихабыз уа даарылтын,
Баңы диеихагылт, иекъю.

Айхъарца ахыкуз уи шыапыла
Иршэнт адзахы имфанца,
Нас ишилашауз напыла
Дыкшент, итачкум рыхха.

Баңы ашырхээ ижүүнэ икама
Тъаа даарылагъежьт зназы,
Аха уи имч дырхауама,
Дырхынчент, дыръяхт дкны.

Егырт ахъшычээ бъяар змадаа,
Иненлирцалт ибаандастэны.
Уажашытта урт ирызцауадаа,
Абар нахыгылоу иткүаны.

Адоы наакулент ус ашара,
Арахуты гылоуп сикуашшыы,
Арфаш нырцака ижаауент ахэара,
Аха сиңдэздө шылжын?..

Аилемецәэ млақымлатәо,
Хыртәык ржент изгара эжээз,
Пытык анырфа сибаргурьатәо,
Иналацәражент рымфа изкуз.

Нас уаагты раҳугы нараңырыцан,
Гүлъөйк алемсәэ захынхент.
Егъырт наанхаз амца ашрартсан,
Амётә къала ду рыблит.

Алға ықучуан авнгуа-сигуа,
Енлахауан акъала иблыз.
Амётә шэымкъяң шъака дукуа
Иңышәхаяуан ишенбакыз.

Аладахыкә гуамтрада,
Ашәэ зинхәалоз Бағы
Абан нахъкажыу ашың ахтата,
Алъхъарца хучы цыены.

Бағы имотацәа, Мыңыен Мыңыен
Зегъ рбонт рлактасы.
Аха ишпъаруен, ирылшагушыой,
Еилыркауазаргы ргуасы.

Алемс ғыныхуцәа инараңырыцан,
Алъсмыкә амфа иго
Длымбарц уака инарыдырыцан
Рәаархент даушла иришәо.

Аиешьцәа хүчкүа ргу ҭагылом,
Блала афыңызгы сиңаңшит,
Блала еңцәражент реңикыло,
Нас ахафа иназыпшит.

Реаңхъя уақа дгымл хланцыроуп,
Еғыхахэроуп, еғыбиароуп,
Нақ, афада харакыроуп,
Уахъ ккароуп, иңсароуп.

ӘКІМДЕСІНІК
ЗЫЛДАРДЫРДЫ

Ргу енсусеит, ргу тагылом,
Гула ирызбауент ақы,
Ачархәаф имә аурт анылом,
Мап, ус ранаҳром ргу.

Даанаңш-ааңшын, игу менцак'уа,
Мыша дылдан дәлт хланцы,
Мыңца хүчғын, дентамхакуа,
Дығит афада хазы.

Алемсаа уи збаз рабын ахо,
Иааилазыдент зназы.
Нас ихысит, ихысит ишзахуоз,
Аха аиншцә цент лассы.

Дышленуаз Мыша хүч дыбалент,
Дагъаेқьеит ахафа уа.
Аха тлакы дахынпашалент,
Иаларысны инап хүчкүа.

Мыңьең дцент ишилшозала,
Ахуы дхалт, дегыхытит нас.
Даөмсыр акун шыап ыңтала
Хафарак, ұлаханымк зыңзас.

Уи ахун, инапы ихуомыэт,
Ахаң ңабгон тақа,
Антахара уи ихы антомыэт,
Деніхо днеиуан, дцион өхъяқа.

СИРИЯ
ЗЫГИДРИОГУ

Аха далъент ахра ёкъара,
Ахра ёкъара зыпъшра цагъоу.
Зназы ихиент ибла еикуара,
Издыруам дтахоу, деңкую?..

Ус дышленуаз, азыжъ еикуара
Ицампамуа нахътатээз,
Далахант азенбафара,
Арфаш ду ахътассауаз.

Зны дзааќурылент азыжъ атсан,
Дханагалахыит тазны,
Аха игу ишътуам, исырхатданы,
Ишъапкуа икъент дызсараци.

Дбааражжыраха, игу трисуа,
Дызхытит акуарахы,
Даанаԥшы-аапъшит ибла ахъысуа
Ахра ёкъаракуа рказбы.

Абас анешъца хүчкуа фыңа,
Алемсаа инарцоз ибаандафха,
Анахаб Мышья, аитб Мыңа,
Үрт рхы ирымтент аба.

7.

Амра Ҕхауан, шыбыжъон акун,
Игылан ахракуа еикушьшы.
Атынчра зырзуаз арфаши акун,
Игомыэт шыха-калькалжабжы.

Акатцара ду азаангугара,
Асовет Ар хутак фени итээн.

Ағадаҳықашәа амфа-тшәараң.
Бған Кадыр қарулра иуан.

Дахыкүгылоу ақарулра,
Атакъхыкура зақароу
Идыруеит, настың абна-сишилтра
Идыруеит уақа изенпүшроу.

Диңшы-заңшуан bla-тарыла,
Ихаракыран уа наха.
Зегъ ибартан ашхатсыла,
Зегъ игуалашәон нара.

Рколихара араху дарирысыз,
Шыхас убракун дахыцалоз,
Атыхутаң тыңх ауп данишхытызыз,
Ихаштуам агуң ахътәлоз.

Идыруан амфакуа ахъкылсуаз,
Уатәи ареашкуа закутәзыз,
Идыруан абна нахызымылсуаз,
Азкуа — ацхакуа ахъирхыз.

Кадыр дышпүшуаз дылан,
Нырцәқа амфа ахъаңго.
Дыццакы-щак'уа аззы данилан,
Дшааниуаз гүенитет ибла ихго.

Кадыр иблакуа тарымзи,
Исаинуаз дышхұчызы идырт,
Лассы адырра итатәымзи,
Чхенде — арота акомандир.

Кадыр, Чхенде адирра аниита,
Асолдаңкуа х-фык рыштит.
«Дхучуп, аха дызустхарыда?» —
Калыр ихуцракуа азилашит.

Абар ахучы дрыман иззинеңт,
Кадыр дахыларулуга азигуа,
Иаргы аззалаштара иззинеңт,
Иблакуа ирбазен убра?!

Абар нара иңеихаб Мышьа,
Исаңхъя уа азхъзы иәашы,
Дахъагылаз згуахутэш шэтыша,
Инапхучкуа ашыа рыхьши.

Мышьа илаңыржкуа ихаддылт,
Дгурбъент изаб дахынбаз уа.
Акомандир Чхендең даарыдгылт,
Икоу уомашәа ибауа.

Аби-апъеси рыбла сиджалент,
Диңсахт Кадыр даеазәи,
Урт уа баша сидымхалент,
Мышьа хүч ихәент дзыкушәаз зегъы.

Ихәент, алемсаа гумбылрала,
Ахъышәа шыргаз иткүаны.
Иахы ишразтаауаз хатала,
Жәафык шығаз уа даргы.

Ари заҳаз Чхенде Саша,
Аязвод иенцент адцакуа,
Иаргы дрылагылан иаша
Икыдлент ахракуа сиңтәуа.

Кадыр идыруан излацашаз.
Калыр афтомат икүуп,
Амфа хтәэны изларыхъзашаз,
Убри ахасаб ркыуп.

Мышьагы дрыщуп, нара итәала
Алемсаа рхы ахьдирхаз дирбонт,
Урт шфенуаз гуафакала,
Мыңға дқынғаха дрыннонт.

Алымкуа — анбашыңға ргу рзынкылом,
Ргу раңықъо пъхъака ицоит.
Куапъа-ғапъа, хра ирзынкылом,
Алпа ирымоу нарыгзонт.

Кыр ианныңкуа ху-дук ихалан,
Уантэн ихытқа интаңшит.
Баңы иңыззеси нареи ендизлан,
Алемсаа шцоз инархыпъшит.

Худака ирхүкүшан имыштықуа,
Алемсаа раңхъака амфа ркынит.
Кадыр Бганба дмыщакыкуа,
Дхысны алемсаа руазә дишынит.

Егырт иаанхаз зөгъ гачамкын,
Ируа рзымдыруа еилажеит.
Убыскан Соловиов ахахә даавтын,
«Шәирөх шәнапкуа!» — ибжы иргент,

Аха аңа ипշыхуңға рыхекажыны
Ахыра налагент убра.

Марна реыртнуам рабъар кажыны
Бъярла сицәажааент дара.

ЭМР135УШ
ЭПС-ДПР10135

Ахыс-бжы аныфуан ахраәкъара,
Фырк сижэылазшәа сибашьуа.
Арахугы дәыкулент буара-пара,
Абна наст рхы ахъхауа.

Алемс цышыхуцәа уа иәагылон,
Ахымфас ленуан куршифтас;
Абаху анбашьра-мца анылон,
Ахахәкуа шуан уа цырбтас.

Табиас иқаз хаҗә-мацаран
Уи ҭыпуан ахы аныкка,
Ашьантца икыдпүз хушпүрб-царан,
Еибашуан избжъаз ахка.

Аха абар рабъар шытарцент,
Алемсаа ფахент риапы.
Баџи иғызицәен араху цъхъарцент,
Ианакунтха урт рхы.

Баџы имотацәа игудыхәәала
Днарыгузит рыхкуа ишышын.
Насгы ҭаантит ус ажәала
Кадыри иғызицәен днареаңын:

— Дадраа, лабәба ижәбауама,
Акуылацәа хзықудырышәаз,
Акуылацәа ргу былуама?
Ирхароуп абацәа урт заазаз.

Хара құышақынт, иқабаргузен,
Шәңә шоымфахъ, уи мәа дууп!
Кадыр дад, узырхущуазен?
Шәңә, акуылаңа ахырхутау... —

Дук мыртықуа араху еизырцан,
Атыпъаң наант зегбы еиманы,
Уантә алемсаа наратырыцан,
Чхеңде извездгым цент лассы.

Мышыс Миңсей ахәракуа аарцан
Ажәкуа ирыцартцент зны.
Үй аштахъ арғаш нырцәка ирцан
Рабду икни наант даргы.

Ахыщәэ рәкыгубжъ хара инафуа,
Иблыз рқыала ацынхурас
Даеа қылак қартарц сиңафуа,
Нааргон аматәзахукуа еивас.

Ахулбыхә рқыала рғылан
Иалган, рымца сиқуртцент уа,
Баңғы ипъхъарца ипъеиз икылан,
Дынгәзаттәент убра итълауа.

Ақыала иавсны ҳар ду ненуан,
Ҳар ду ұльапъұнаныла ихиоу.
Зегъ ргүи ршъамхын сиңенуан,
Зығсадгыл гуала изыхъчоу.

Урт дрыкуныхәннт Баңы гуаныла,
Ағырхаттара зығышну,

Иштап ар ду уахынла, чынла,
Шыхаудыңңас згу цакыу.

САМСАДЫ
ЗЫЛДЫРДЫ

Хашхакуагы тоуба рхәазшәа,
Игылан реенбарк, имтисуа,
Аба иғагылан икуғъаузшәа,
Альхзырылтырыны ищауа.

Иаха-иаха абзарбзанкуа
Рыбжықуа нақ, наскъақа игон,
Иассаира ҳашхакуа, ҳазанкуа
Ныжны аба шытакъа деихон.

АХКУА

Адақъакуа

Октиабр амш	5
Аемза уахъ	8
Ихъзгы баххсан ибтажызар	10
Ахсаала ұыц	13
Сара скуцра	15
Ажъ-тасы	17
Атырхумары	18
Кунта хучы ильхыз	19
Алъын	21
Атакуажан атахмаден	23
Арфаш	24
Счамгур	26
Атынчразы акуцъара	27
Азауадағ	29
Хазмәт акуашын	31
Акутызык ишиңдәс ибгахуци	32
Ахуцра	34
Атруен	37

Алексей Джонуа
ПРИСЯГА
Стихи
(на абхазском языке)

Аредактор Ш. Тәзыба.

Атехредактор М. Каҳмигери.

Акорректоры: Ф. Чищерия, Т. Папба.

ЕИ 01-940. Акыныңхыразы анаты атасаут 1/XII-56 ш.
5,5 кындык бүйүцк ыкоун. Азакас № 4907. Атираж 2000.

Қырҭамылтаси ахадарата, тыжырта. Ақуатон атинография
Ленин нул. № 4.

Аху 2 маат. 65 кан.

8.525
Джанни
040105020
31520101010